

TURINYS

 klausyk	Prisimink ir pakartok I	4
 dainuok	Prisimink ir pakartok II	7
 ritmuok	Mažorinė gama	9
 solfedžiuok	Tetrachordai	12
 rašyk	Pagrindiniai laipsniai	18
 mąstyk	Keturių dalių metras	22
 intonuok	Intervalai	26
 kurk	Prima	29
 rašyk diktantą	Sekunda	31
	Tercija	34
	Dermė	38
	Tonacija	39
	Sakinys, periodas	42
	Lygiagrečiosios tonacijos	46
	Natūralioji minorinė gama. <i>a-moll</i>	48
	Harmoninė minorinė gama. <i>a-moll</i>	51
	Melodinė minorinė gama. <i>a-moll</i>	53
	Minorinė gama su vienu diezu. <i>e-moll</i>	55
	Minorinė gama su dviem diezais. <i>h-moll</i>	59
	Minorinė gama su vienu bemoliu. <i>d-moll</i>	63
	Minorinė gama su dviem bemoliais. <i>g-moll</i>	68
	Kanonas	75
	Melodija, akompanimentas	79

Leidinio vadovė *Ingrida Navalinskienė*
Dailininkė dizainerė *Jurga Želvytė*

Pirmasis leidimas 2015

Šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo ir mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose arba archyvuose, draudžiama mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Liudmila Butrymovič, 2015
© Leidykla „Šviesa“, 2015

ISBN 978-5-430-06396-2

PAGRINDINIAI LAIPSNIAI

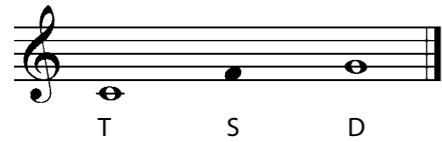
Pagrindiniai yra **I, IV** ir **V laipsniai**.

I laipsnis vadinamas tonika ir žymimas raide **T** – tai jau žinai.

IV laipsnis vadinamas subdominante ir žymimas raide **S**.

V laipsnis vadinamas dominante¹² ir žymimas raide **D**.

C-dur

1. Parašyk nurodytų gamų pagrindinius laipsnius.

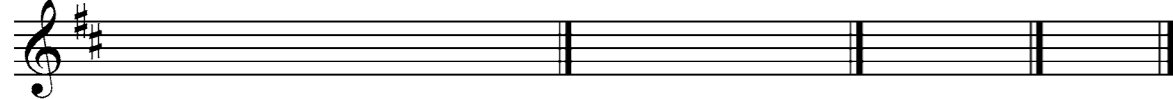
G-dur F-dur

T S D T S D

2. Parašyk gamą, pažymėk pustonius, tetrachordus. Užrašyk nepastoviųjų laipsnių sprendimą, pagrindinius laipsnius, tonikos akordą.

D-dur (Re mažor)

3. Sukurk melodiją, kurioje būtų tetrachordų. Įvardyk juos. Pažymėk frazes ir solfedžiuok.

Moderato

4. Parašyk, kokias žinai pauzes. Nurodyk jų ilgumą – kiek judesių trunka.

Pavadinimas

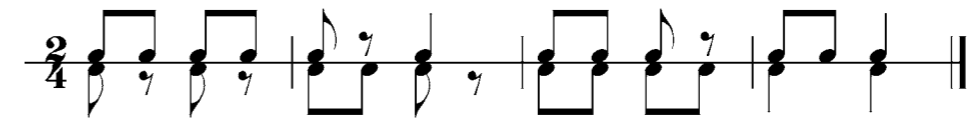

Ilgumas (trukmė)

¹² Žodis *dominantė* išvertus iš lotynų kalbos reiškia „viešpataujantis“, o *subdominantė* – „po dominante“ (priešdėlis *sub-* rodo buvimą šalia ko nors ar po kuo nors, pavaldumą).

5. Ritmuok.

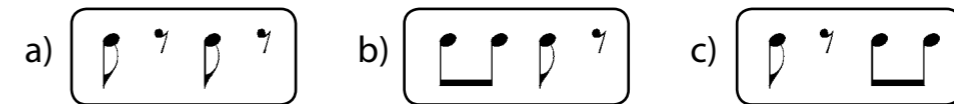

6. Parašyk ir intonuok laipsnių sekas.

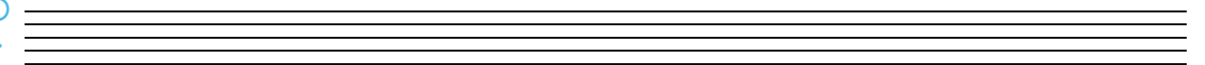
D-dur

7. Kurią ritmo grupę atliko mokytojas?

8. Parašyk diktantą.

9. Pažymėk frazes ir solfedžiuok. Atkreipk dėmesį į cezūrą: 11-ame pratime ji pažymėta, o 12-ame ne. Kodėl? Todėl, kad 12-o pratimo pirmas sakinyš baigiasi pauze. Tokiu atveju cezūra nerašoma.

11 Moderato

L. Povilaitis. Laikrodėlis

12 Allegretto

Amerikiečių l. d.

AR ŽINAI IR GEBI?

1. Kaip vadinami I, IV ir V laipsniai?

2. Prisimink, kokias gamas mokėtės, ir parašyk jų pagrindinius laipsnius.

T S D T S D T S D T S D

3. Remdamasis pavyzdžiu parašyk, kurioje gamoje nurodytas garsas bus tonika, kurioje subdominantė, kurioje dominantė. Pavyzdys:

Gama C-dur G-dur F-dur

Gama T S D

T S D

4. Ritmuok.

5. Solfedžiuok iš lapo.

Moderato Vokiečių l. d.

Vivo Vokiečių l. d.

6. Parašyk diktantą.

7. Išmok lietuvių liaudies dainą „Labas rytas“.

La - bas ry - tas, mer - gy - te, pen - kių bro - lių se - sy - te.
Iš kur tu pa - ži - nai, kad se - sy - te va - di - nai?

8. Sekdamas natas paklausyk vokiečių kompozitoriaus R. Šumano „Kareivių maršo“ fragmento. Atkreipk dėmesį: dauguma garsų nesujungti, juos skiria aštuntinės pauzės. Toks grojimo ar dainavimo būdas primena *staccato* (it.; skaitoma stakato).

• Užpildyk lentelę.

Kūrinio nuotaika	Tempas	Metras	Ritmo ypatybės	Atlikėjai

9. Sukurk du 4 taktų ritmo pratimus, kuriuose būtų aštuntinių pauzių.

a) _____

b) _____

10. Solfedžiuok.

(13) **Allegretto** Anglų l. d.

14 **Vivo** D. Igo. Tik tak

INTERVALAI

Intervalas – tai atstumas tarp dviejų muzikinių garsų. Jis matuojamas laipsniais ir tonais. Laipsniais nurodoma intervalo apimtis – kiek laipsnių jis apima. Tonais nusakomas intervalo dydis – kiek tonų ir pustonių jį sudaro. Intervalų yra aštuoni. Jie vadinami lotyniškais skaitvardžiais ir žymimi arabiškais skaitmenimis. Skaitmenys rodo intervalo apimtį.

Intervalo pavadinimas	Žymėjimas (apimtis laipsniais)	Pavyzdys
Prima (lot. <i>prima</i>)	1	
Sekunda (lot. <i>antra</i>)	2	
Tercija (lot. <i>trečia</i>)	3	
Kvarta (lot. <i>ketvirta</i>)	4	
Kvinta (lot. <i>penkta</i>)	5	
Seksta (lot. <i>šešta</i>)	6	
Septima (lot. <i>septinta</i>)	7	
Oktava (lot. <i>aštunta</i>)	8	

Dydį tonais sužinosite nagrinėdami kiekvieną intervalą atskirai. Pagal dydį intervalai skirstomi į grynuosius (žymėsime santrumpa *gr*), mažuosius (*m*), didžiuosius (*d*¹³).

¹³Paprastai intervalų pavadinimų santrumpos rašomos su tašku (*gr.*, *m.*, *d.*), bet šiame leidinyje, kad būtų paprasčiau, taško nerašysime.

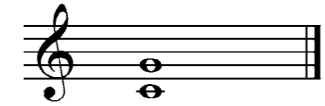
Apatinis intervalo garsas vadinamas **pagrindu**, viršutinis – **viršūne**. Jei jie skamba vienas po kito, toks intervalas vadinamas **melodiniu**:

Iš melodinių intervalų sudarytos visos melodijos:

Jei abu intervalo garsai skamba kartu, jis vadinamas harmoniniu:

Iš melodinių ir harmoninių intervalų sudaryti visi dvibalsiai kūriniai:

1. Klausyk mokytojo skambinamų intervalų ir žymėk juos: melodinį – raide M, harmoninį – raide H.

2. Suskirstyk taktais, pažymėk cezūrą ir solfedžiuok.

20 **Moderato** D. Šostakovičius

3. Parašyk diktantą.

AR ŽINAI IR GEBI?

1. Kas yra intervalas?
2. Kaip vadinamas apatinis intervalo garsas? Viršutinis?
3. Kokį intervalą vadiname melodiniu? Harmoniniu?

4. Pažymėk intervalų pagrindą raide p, viršūnę – raide v.

5. Pažymėk melodinį intervalą raide M, harmoninį – raide H.

6. Suskirstyk ritmo pratimus taktais C metru ir ritmuok.

7. Parašyk diktantą.

8. Solfedžiuk.

21 **Lento** *M. Hauptmanas. Kanonas*

22 **Allegretto** *Lietuvių l. d.*

PRIMA

Prima – intervalas tarp dviejų vienodo aukščio garsų. Primos būna **grynosios** (žymėsime gr1).

Grynoji prima gr1 = 0 tonų

Moderato *N. Potolovskis. Kiškėlis*

Mažorinė gama turi 7 grynasias primas (gr1) – nuo visų laipsnių.

1. Šis dvibalsis sudarytas iš grynujų harmoninių primų. Jis dainuojamas tarsi vienu balsu – **unisonu**. Solfedžiukite jį dviese arba grupėmis.

Lietuvių l. d.

2. Pažymėk grynasias primas (gr1) ir solfedžiuk.

23 **Moderato** *Lietuvių l. d.*

3. Ritmuok.

4. Suskirstyk taktais $\frac{4}{4}$ metru ir solfedžiuk.

24 *M. Rauchvergeris. Pjesė*

5. Kurią ritmo grupę atliko mokytojas?

a) b) c)